

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 30 юни 2023 г.
(OR. en)

11145/23

ECOFIN 670
UEM 204
SOC 496
EMPL 347
COMPET 691
ENV 770
EDUC 283
RECH 315
ENER 406
JAI 916
GENDER 147
ANTIDISCRIM 141
JEUN 185
SAN 422

БЕЛЕЖКА

От:	Генералния секретариат на Съвета
До:	Комитета на постоянните представители/Съвета
№ предх. док.:	9840/1/23 REV 1
№ док. Ком.:	COM(2023) 615 final
Относно:	ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА относно националната програма за реформи на Литва за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2023 г.

Приложено се изпраща на делегациите посоченият по-горе проект за препоръка на Съвета, обсъден от Съвета и Европейския съвет, въз основа на предложението на Комисията COM(2023) 615 final.

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

от ...

относно националната програма за реформи на Литва за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2023 г.

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета от 7 юли 1997 г. за засилване на надзора върху състоянието на бюджета и на надзора и координацията на икономическите политики¹, и по-специално член 5, параграф 2 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси², и по-специално член 6, параграф 1 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

¹ ОВ L 209, 2.8.1997 г., стр. 1.

² ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 25.

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

- (1) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета³, с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост („Механизмът“), влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По Механизма се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, водещи до фискален стимул, финансиран от Съюза. В съответствие с приоритетите на европейския семестър Механизмът допринася за икономическото и приобщаващото възстановяване и за осъществяването на устойчиви и стимулиращи растежа реформи и инвестиции, по-специално реформи и инвестиции за насърчаване на екологичния и цифровия преход и за укрепване на устойчивостта на икономиките на държавите членки. Механизмът също така спомага за укрепването на публичните финанси и стимулира растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, подобрява териториалното сближаване в рамките на Съюза и подкрепя непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на социалните права. Максималното финансово участие за държава членка в рамките на Механизма беше актуализирано на 30 юни 2022 г. в съответствие с член 11, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241.

³ Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17).

- (2) На 22 ноември 2022 г. Комисията прие годишния обзор на устойчивия растеж за 2023 г., с което постави началото на европейския семестър за координация на икономическите политики за 2023 г. На 23 март 2023 г. Европейският съвет одобри приоритетите на годишния обзор на устойчивия растеж за 2023 г., които са съсредоточени около четирите измерения на конкурентоспособната устойчивост. На 22 ноември 2022 г. въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 Комисията прие и доклада за механизма за предупреждение за 2023 г., в който посочи Естония като една от държавите членки, които може да бъдат засегнати или за които може да съществува риск да бъдат засегнати от дисбаланси, и за които ще е необходим задълбочен преглед. На същата дата Комисията прие и становище относно проекта на бюджетен план за 2023 г. на Литва. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната и предложение за съвместния доклад за заетостта за 2023 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права. Съветът прие Препоръката относно икономическата политика на еврозоната⁴ („Препоръка от 2023 г. относно еврозоната“) на 16 май 2023 г. и съвместния доклад за заетостта на 13 март 2023 г.
- (3) Въпреки че икономиките на Съюза показват забележителна устойчивост, геополитическият контекст продължава да оказва отрицателно въздействие. Като застава твърдо зад Украйна, Съюзът насочва своята програма за икономическа и социална политика към намаляване на отрицателното въздействие от енергийните сътресения върху уязвимите домакинства и предприятия в краткосрочен план и към запазване на усилията за осъществяване на екологичния и цифровия преход, подкрепа за устойчив и приобщаващ растеж, запазване на макроикономическата стабилност и повишаване на устойчивостта в средносрочен план. Той също така поставя особен акцент върху повишаването на конкурентоспособността и производителността на Съюза.

⁴ Препоръка на Съвета от 16 май 2023 г. относно икономическата политика на еврозоната (ОВ С 180, 23.5.2023 г., стр. 1).

- (4) На 1 февруари 2023 г. Комисията публикува съобщение, озаглавено „Промислен план на Зеления пакт за ерата на нулеви нетни емисии“ („промишлен план на Зеления пакт“). Целта на промишления план на Зеления пакт е засилване на конкурентоспособността на промишлеността на Съюза с нулеви нетни емисии и подпомагане на бързия преход към неутралност по отношение на климата. Планът допълва текущите усилия в рамките на Европейския зелен пакт и REPowerEU. Той има за цел и да се осигури по-благоприятна среда за увеличаване на производствения капацитет на Съюза за технологиите и продуктите с нулеви нетни емисии, необходими за постигане на амбициозните цели на Съюза в областта на климата, и да се гарантира достъп до съответните суровини от критично значение, включително чрез диверсифициране на източниците, правилно използване на геоложките ресурси в държавите членки и максимално увеличаване на рециклирането на суровини. Промисленият план на Зеления пакт се основава на четири стълба: предвидима и опростена регулаторна среда, по-бърз достъп до финансиране, повишаване на уменията и отворена търговия за устойчиви вериги на доставки. На 16 март 2023 г. Комисията публикува ново съобщение, озаглавено „Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г.“, структурирано около девет взаимно подсилващи се движещи сили с цел да се работи за стимулираща растежа регулаторна рамка. В него се определят приоритети на политиката, насочени към активно осигуряване на структурни подобрения, добре насочени инвестиции и регулаторни мерки за дългосрочната конкурентоспособност на Съюза и неговите държави членки. Препоръките по-долу спомагат за изпълнението на тези приоритети.
- (5) През 2023 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива в съответствие с прилагането на Механизма. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете обхващат всички или значителна част от съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Специфичните за всяка държава препоръки за 2019 г., 2020 г. и 2022 г. продължават да бъдат еднакво актуални за плановете за възстановяване и устойчивост, преразгледани, актуализирани или изменени в съответствие с членове 14, 18 и 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

- (6) Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета⁵ („Регламентът REPowerEU“), приет на 27 февруари 2023 г., има за цел бързото премахване на зависимостта на Съюза от вноса на руски изкопаеми горива. Това ще допринесе за енергийната сигурност и диверсификацията на енергийните доставки на Съюза, като същевременно ще увеличи използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност. Регламентът REPowerEU дава възможност на държавите членки да добавят нова глава за REPowerEU към своите национални планове за възстановяване и устойчивост, за да финансират ключови реформи и инвестиции, които ще спомогнат за постигането на целите на REPowerEU. Тези реформи и инвестиции също така ще спомогнат за повишаване на конкурентоспособността на промишлеността на Съюза с нулеви нетни емисии, както е посочено в промишления план на Зеления пакт, и за изпълнение на свързаните с енергетиката специфични за всяка държава препоръки, отправени към държавите членки през 2022 г. и когато е приложимо, през 2023 г. С Регламента REPowerEU се въвежда нова категория безвъзмездна финансова подкрепа, която се предоставя на държавите членки за финансиране на нови свързани с енергетиката реформи и инвестиции в рамките на техните планове за възстановяване и устойчивост.

⁵ Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1).

- (7) На 8 март 2023 г. Комисията прие съобщение, в което се предоставят насоки за фискалната политика за 2024 г. („съобщението от 8 март 2023 г.“). То има за цел да подпомогне изготвянето на програмите за стабилност и конвергенция на държавите членки и по този начин да се засили координацията на политиките. Комисията припомни, че общата клауза за дерогация от Пакта за стабилност и растеж ще бъде дезактивирана в края на 2023 г. Тя призова за фискални политики през периода 2023—2024 г., които осигуряват средносрочна устойчивост на обслужването на дълга и повишават потенциалния растеж по устойчив начин, и прикани държавите членки да определят в своите програми за стабилност и конвергенция за 2023 г. начина, по който фискалните им планове ще осигурят спазването на референтната стойност по Договора от 3 % от брутният вътрешен продукт (БВП), както и реалистичното и непрекъснато намаляване на дълга или запазването на благоразумно равнище на дълга в средносрочен план. Комисията прикани държавите членки също така постепенно да премахнат националните фискални мерки, въведени за защита на домакинствата и предприятията от енергийния ценови шок, като се започне с тези с най-слаба насоченост. Тя посочи, че ако мерките за подкрепа трябва да бъдат удължени поради подновен натиск върху цените на енергията, държавите членки следва да насочат много по-добре тези мерки към уязвимите домакинства и предприятия. Комисията заяви, че фискалните препоръки ще бъдат количествено определени и диференцирани. Освен това, както се предлага в съобщението на Комисията от 9 ноември 2022 г. относно насоките за реформа на рамката за икономическо управление на ЕС, фискалните препоръки ще бъдат формулирани въз основа на нетните първични разходи. Комисията препоръча всички държави членки да продължат да защитават инвестициите, финансирани на национално равнище, и да гарантират ефективното използване на средствата по линия на Механизма и други фондове на Съюза, по-специално с оглед на екологичния и цифровия преход и целите по отношение на устойчивостта. Комисията посочи, че ще предложи на Съвета да открие основания на дефицита процедури при прекомерен дефицит през пролетта на 2024 г. въз основа на данните за резултатите за 2023 г. в съответствие с действащите правни разпоредби.

- (8) На 26 април 2023 г. Комисията представи законодателни предложения за извършване на цялостна реформа на правилата на Съюза за икономическо управление. Основната цел на предложенията е да се засили устойчивостта на обслужването на публичния дълг и да се насърчи устойчивият и приобщаващ растеж във всички държави членки чрез реформи и инвестиции. Предложенията на Комисията са насочени към подобряване на националната ангажираност, опростяване на рамката и преминаване към по-голям средносрочен фокус в съчетание с ефективно и по-последователно правоприлагане. Съгласно заключенията на Съвета от 14 март 2023 г. относно насоките за реформа на рамката за икономическо управление на ЕС целта е законодателната работа да приключи през 2023 г.
- (9) На 14 май 2021 г. Литва представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от Регламент (ЕС) 2021/241 Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка, съдържащи се в приложение V към посочения регламент. На 20 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за изпълнение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва⁶. Отпускането на траншовете зависи от приемането на решение на Комисията в съответствие с член 24, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/241, в което се посочва, че Литва е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. Задоволителното изпълнение предполага, че постигането на предходните ключови етапи и цели е запазено.

⁶ ST 10477/2021 INIT; ST 10477/2021 ADD 1.

- (10) На 27 април 2023 г. Литва представи своята национална програма за реформи за 2023 г., а на 28 април 2023 г. — програмата си за стабилност за 2023 г., в съответствие с член 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1466/97. Двете програми бяха оценени заедно, за да бъдат отчетени взаимовръзките между тях. В съответствие с член 27 от Регламент (ЕС) 2021/241 националната програма за реформи за 2023 г. отразява също така шестмесечното докладване на Литва относно напредъка, постигнат при изпълнението на нейния план за възстановяване и устойчивост.
- (11) На 24 май 2023 г. Комисията публикува доклада за Литва за 2023 г. В него беше оценен напредъкът на Литва в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки, приети от Съвета в периода 2019—2022 г., и беше направен преглед на изпълнението от страна на Литва на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени пропуски по отношение на предизвикателствата, които не са разгледани или са само частично разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, както и по отношение на новите и нововъзникващите предизвикателства. В него бяха оценени също напредъкът на Литва при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на Съюза в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността, както и напредъкът в постигането на целите на Обединените нации за устойчиво развитие.

- (12) Комисията извърши задълбочен преглед по член 5 от Регламент (ЕС) № 1176/2011 за Литва и публикува резултатите от него на 24 май 2023 г. Тя стигна до заключението, че в Литва не са налице макроикономически дисбаланси. По-специално уязвимостите, свързани с ценовата конкурентоспособност, външните баланси и с промените в цените на жилищата, напоследък се увеличиха, но като цяло изглежда, че в момента са овладени. Икономиката беше силно засегната от шока от повишаване на цената на енергията с бързо нарастваща инфлация; въпреки това се очаква бавно възстановяване на конкурентоспособността на Литва, тъй като цените на енергията падат. Текущата сметка на платежния баланс се влоши значително през 2022 г. поради повишените цени на вноса на енергия, но съгласно прогнозите през тази година се очаква бъде почти балансирана. Занапред леките дефицити по текущата сметка няма да нарушат външната устойчивост, като се има предвид стабилната позиция на салдата. Въпреки това съществува риск инфлацията и натискът за увеличаване на заплатите, ако са постоянни, да навредят на конкурентоспособността на Литва, особено като се има предвид, че базисната инфлация е доста над средната за еврозоната. Цените на жилищата нараснаха силно след пандемията, но няма доказателства за надценяване и понастоящем това нарастване се забавя предвид повишаването на лихвените проценти и текущата икономическа рецесия. Освен това задлъжнялостта на домакинствата е ниска, а банковият сектор е с висока капитализация, добри печалби и е отчетен нисък дял на необслужвани кредити. Политическата обстановка като цяло е благоприятна, въпреки че някои политики биха могли да помогнат за справяне с рисковете от установените уязвимости. В това отношение би било важно да продължи прилагането на антициклични фискални и макропруденциални политики, подсилени, когато е необходимо. В същото време по-голямото съсредоточаване върху насърчаването на конкуренцията на вътрешния пазар и политиките за повишаване на качеството и количеството на предлагането на работна ръка биха могли да помогнат за управление на натиска за увеличаване на цените и разходите за труд на единица продукция.
- (13) В съответствие с данни, потвърдени от Евростат, дефицитът по консолидирания държавен бюджет на Литва е намалял от 1,2 % от БВП през 2021 г. до 0,6 % през 2022 г., а консолидираният държавен дълг е намалял от 43,7 % от БВП в края на 2021 г. до 38,4 % в края на 2022 г.

- (14) Салдото по консолидирания държавен бюджет беше повлияно от мерките на фискалната политика, предприети с цел смекчаване на икономическите и социалните последици от увеличението на цените на енергията. През 2022 г. мерките на фискалната политика, водещи до намаляване на приходите, включваха компенсации за данъка върху добавената стойност (ДДС) за централно отопление за домакинствата, докато мерките на фискалната политика, водещи до увеличаване на разходите, включваха тавани на цените за тарифите за електроенергия за домакинствата и за небитови потребители и за тарифите за природен газ за битови потребители, както и субсидии за предприятия, осъществяващи дейност в сектори, засегнати от високите цени на енергията. Комисията оценява нетните бюджетни разходи за тези мерки на 1,3 % от БВП през 2022 г. Салдото по консолидирания държавен бюджет беше повлияно и от бюджетните разходи за предоставянето на временна закрила на разселените лица от Украйна, които се оценяват на 0,3 % от БВП през 2022 г. В същото време прогнозните разходи за временните извънредни мерки, свързани с кризата с COVID-19, намаляха до 0,4 % от БВП през 2022 г. спрямо 0,6 % през 2021 г.
- (15) На 18 юни 2021 г. Съветът препоръча през 2022 г. Литва⁷ да поддържа подкрепяща фискална позиция, включително от импулса, осигурен от Механизма за възстановяване и устойчивост, и да запази инвестициите, финансирани на национално равнище. Освен това Съветът препоръча на Литва да държи под контрол нарастването на текущите разходи, финансирани на национално равнище.

⁷ Препоръка на Съвета от 18 юни 2021 г., съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност за 2021 г. на Литва (ОВ С 304, 29.7.2021 г., стр. 68).

- (16) Според оценките на Комисията фискалната позиция⁸ през 2022 г. е била рестриктивна — с равнище от 0,9 % от БВП, което е било подходящо в условия на висока инфлация. В съответствие с препоръката на Съвета Литва продължи да подпомага възстановяването с инвестиции, финансирани от Механизма. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма и с други фондове на Съюза, възлизаха на 1,1 % от БВП през 2022 г. (1,3 % от БВП през 2021 г.). Инвестициите, финансирани на национално равнище, осигуриха неутрален принос към фискалната позиция⁹. Следователно Литва е запазила инвестициите, финансирани на национално равнище, в съответствие с препоръката на Съвета. Същевременно ръстът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (без новите мерки по отношение на приходите) доведе до рестриктивен принос в размер на 0,9 процентни пункта към фискалната позиция. Следователно Литва е държала в достатъчна степен под контрол нарастването на текущите разходи, финансирани на национално равнище.
- (17) Макроикономическият сценарий в основата на бюджетните прогнози в програмата за стабилност за 2023 г. е в съответствие с прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. за 2023 г. и след това. Правителството предвижда реалният БВП да нарасне с 0,5 % през 2023 г. и с 3,0 % през 2024 г. За сравнение, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда същият растеж на реалния БВП от 0,5 % през 2023 г. и по-нисък реален растеж на БВП от 2,7 % през 2024 г., главно поради сравнително по-бавния прогнозиран растеж на потреблението и инвестициите през 2024 г.

⁸ Фискалната позиция се измерва с промяната в първичните разходи (без дискреционните мерки по отношение на приходите), като се изключват временните извънредни мерки, свързани с кризата с COVID-19, но се включват разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) по Механизма и с други фондове на Съюза — спрямо средносрочния потенциален растеж. За повече подробности вж. каре 1 във фискалните статистически таблици.

⁹ Другите капиталови разходи, финансирани на национално равнище, осигуриха експанзионистичен принос от 0,2 процентни пункта от БВП.

(18) В своята програма за стабилност за 2023 г. правителството очаква дефицитът по консолидирания държавен бюджет да се увеличи до 2,2 % от БВП през 2023 г. Увеличението през 2023 г. отразява главно мерките, водещи до увеличаване на разходите, насочени към подпомагане на домакинствата с по-ниски доходи (като увеличения на социалните обезщетения и пенсиите), както и очакваните по-ниски приходи от данъци и вноски за социално осигуряване (като дял от БВП). Според програмата за стабилност за 2023 г. съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да намалее от 38,4 % в края на 2022 г. до 37,8 % в края на 2023 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда бюджетен дефицит от 1,7 % от БВП за 2023 г. Тази стойност е по-ниска от дефицита, предвиден в програмата за стабилност за 2023 г., главно поради по-високите прогнози за приходите от вноски за социално осигуряване и малко по-ниските прогнози за държавните разходи за междинно потребление и за инвестиции. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда по-ниско съотношение на консолидирания държавен дълг към БВП от 37,1 % в края на 2023 г. Разликата се дължи на по-нисък прогнозиран бюджетен дефицит.

- (19) Салдото по консолидирания държавен бюджет през 2023 г. се очаква да продължи да се влияе от мерките, предприети с цел смекчаване на икономическите и социалните последици от увеличението на цените на енергията. Тези мерки се състоят от мерки, удължени от 2022 г., по-специално тавани на цените за тарифите за електроенергия и природен газ за битови и небитови потребители. Нетните бюджетни разходи за мерките за подкрепа в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. възлизат на 0,7 % от БВП през 2023 г.¹⁰ Мерките през 2023 г. не изглеждат насочени към най-уязвимите домакинства или предприятия и не запазват ценовия сигнал за намаляване на търсенето на енергия и повишаване на енергийната ефективност. В резултат на това няма целенасочени мерки за подкрепа, които да бъдат взети предвид при оценката на изпълнението на препоръката на Съвета от 12 юли 2022 г.¹¹ Бюджетните разходи за временна закрила на разселените лица от Украйна се очаква да останат стабилни през 2023 г., в размер на 0,3 % от БВП.
- (20) В препоръката си от 12 юли 2022 г. Съветът препоръчва Литва да предприеме действия, за да гарантира, че през 2023 г. растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с като цяло неутрална позиция на политиката¹², като се вземе предвид продължаващата временна и целенасочена подкрепа за най-уязвимите на покачването на цените на енергията домакинства и предприятия и за хората, бягащи от Украйна. В същото време Литва следва да има готовност да адаптира текущите разходи към променящата се ситуация. На Литва се препоръчва също да увеличи публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като се вземе предвид инициативата REPowerEU, включително чрез използване на Механизма и други фондове на Съюза.

¹⁰ Тази стойност представлява равнището на годишните бюджетни разходи за тези мерки, включително текущите приходи и разходи, както и когато е уместно — мерките за капиталови разходи.

¹¹ Препоръка на Съвета от 12 юли 2022 г. относно националната програма за реформи на Литва за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2022 г. (ОВ С 334, 1.9.2022 г., стр. 120).

¹² Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. средносрочният (среден за 10 години) потенциален растеж на производството на Литва, който се използва за измерване на фискалната позиция, се оценява на 14,0 % в номинално изражение.

(21) През 2023 г. в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда фискалната позиция да бъде експанзионистична (-0,8 % от БВП), в контекста на висока инфлация. Това се предхожда от рестриктивна фискална позиция през 2022 г. (+0,9 % от БВП). Увеличението на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите) през 2023 г. се очаква да осигури рестриктивен принос от 0,4 % от БВП за фискалната позиция. В обобщение, прогнозираният растеж на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с препоръката на Съвета от 12 юли 2022 г. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма и с други фондове на Съюза, се очаква да възлязат на 2,0 % от БВП през 2023 г., докато финансираните на национално равнище инвестиции се очаква да осигурят експанзионистичен принос към фискалната позиция от 0,1 процентни пункта¹³. Поради това Литва планира да финансира допълнителни инвестиции чрез Механизма и други фондове на Съюза и се предвижда да запази финансираните на национално равнище инвестиции. Държавата планира финансиране на публични инвестиции за екологичния и цифровия преход и за енергийна сигурност, като инвестиции в развитието на местни възобновяеми енергийни източници и създаването на инфраструктура за съхранение на електроенергия, които ще подпомогнат усилията на Литва да се изключи от електроенергийната мрежа, която работи в синхронен режим със системите на Русия и Беларус. Тези инвестиционни проекти са частично финансирани по линия на Механизма и други фондове на Съюза.

¹³ Очаква се другите капиталови разходи, финансирани на национално равнище, да осигурят експанзионистичен принос от 0,2 процентни пункта от БВП.

- (22) Според програмата за стабилност за 2023 г. се очаква дефицитът по консолидирания държавен бюджет да намалее до 1,7 % от БВП през 2024 г. Намалението през 2024 г. отразява главно постепенното премахване на мерките, приети за смекчаване на икономическото и социалното въздействие от увеличението на цените на енергията. Според програмата за стабилност за 2023 г. се очаква съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП да намалее до 37,7 % в края на 2024 г. Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата на изготвяне на прогнозата, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда бюджетен дефицит от 1,4 % от БВП през 2024 г. Този размер е по-нисък от съотношението на дефицита, предвидено в програмата за стабилност за 2023 г., главно поради по-ниските публични разходи за междинно потребление и по-високия номинален БВП. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда по-ниско съотношение на консолидирания държавен дълг към БВП от 36,6 % в края на 2024 г.
- (23) В програмата за стабилност за 2023 г. се предвижда постепенно премахване на повечето мерки за енергийна подкрепа през 2024 г. Комисията приема също, че почти всички мерки за енергийна подкрепа ще бъдат премахнати (нетни разходи в размер на 0,1 % от БВП през 2024 г.). Тези оценки се основават на допускането, че няма да има нови увеличения на цените на енергията.
- (24) В програмата за стабилност за 2023 г. Литва планира да постигне средносрочната бюджетна цел — структурно бюджетно салдо от -1,0 % от БВП¹⁴ — през 2023 г., и да я поддържа през останалата част от периода на програмата. Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. структурното салдо се очаква да бъде на ниво - 0,6 % от БВП през 2023 г. и -0,3 % от БВП през 2024 г., което е над средносрочната бюджетна цел. Разумната фискална политика през 2024 г. ще допринесе също за намаляване на базисната инфлация, която е доста над средната за еврозоната и която може да доведе до загуба на конкурентоспособност, ако продължи.

¹⁴ Структурното салдо (салдо, коригирано спрямо фазата на икономическия цикъл, без еднократните и временните мерки), преизчислено от Комисията по общоприетата методика, сочи структурен дефицит от 0,6 % от БВП през 2023 г. и излишък от 0,2 % през 2024 г.

- (25) Ако се допусне, че политиките остават непроменени, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда нетните първични разходи, финансирани на национално равнище, да нараснат с 2,7 % през 2024 г.
- (26) Според програмата за стабилност за 2023 г. се очаква публичните инвестиции да намалее от 4,0 % от БВП през 2023 г. до 3,9 % от БВП през 2024 г. Намалването на инвестициите отразява по-ниските инвестиции, финансирани на национално равнище, и инвестициите, финансирани от Съюза.
- (27) В програмата за стабилност за 2023 г. се очертава средносрочен фискален план до 2026 г. Според програмата за стабилност за 2023 г. се очаква дефицитът по консолидирания държавен бюджет постепенно да намалее до 1,4 % от БВП през 2025 г. и до 0,9 % до 2026 г. Следователно се планира дефицитът по консолидирания държавен бюджет да остане под 3 % от БВП през периода на програмата. Според програмата за стабилност за 2023 г. съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне от 37,7 % в края на 2024 г. до 38,6 % до края на 2026 г.

(28) Данъчните приходи на Литва като дял от БВП са значително под средните за Съюза, което ограничава наличното финансиране за публични разходи за здравно обслужване, социална закрила и общофункционално управление на държавата. Неизпълнението на потенциалните приходи от ДДС (разликата между потенциалните и реално събраните приходи от ДДС) все още е едно от най-сериозните в Съюза, въпреки че предварителните оценки показват, че то може да е намаляло значително през 2021 г. През 2021 г. приходите от данъци върху имуществото, които са сред данъците с най-малко увреждащо действие върху растежа, възлизаха едва на 0,3 % от БВП, което е около седем пъти по-ниска стойност от средната стойност за Съюза. Приходите, които Литва събира от корпоративен подоходен данък представляват половината от средната стойност за Съюза (като дял от БВП), като държавата има едни от най-ниските транспортни данъци в Съюза и е една от малкото държави членки без годишен данък върху автомобилите. Публичните разходи за социална закрила са се увеличили през периода 2015—2021 г., но все още са значително под средните за Съюза. Това се изразява в относително ниски равнища и ограничен обхват на обезщетенията за социална сигурност, като пенсиите за осигурителен стаж и възраст са едни от най-ниските в Съюза спрямо доходите от заетост. Разходите за общофункционално управление на държавата са особено ниски, като представляват едва половината от финансирането (като процент от БВП) в сравнение със средните стойности за Съюза. Недостатъчните финансови ресурси за здравно обслужване водят до дълго чакане и високи равнища на неудовлетворени потребности от медицински грижи, високи заплащани лично разходи за пациентите и невъзможност да се предложат конкурентни заплати на медицинските специалисти. В периода 2021—2023 г. Литва въведе няколко основни мерки за постоянни разходи (като увеличения на възнагражденията в общественния сектор, пенсии и други обезщетение за социална сигурност), които не са съчетани със съответните мерки за финансиране, което може да представлява риск за фискалната устойчивост на Литва в дългосрочен план.

(29) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Изпълнението на плана за възстановяване и устойчивост на Литва е в напреднал стадий. На 30 ноември 2022 г. Литва подаде първо искане за плащане и Комисията прие положителна оценка за 31 от 33 ключови етапа, обхващащи шест от седемте компонента на плана, като два ключови етапа, свързани с данъчните реформи, бяха оценени като незадоволително изпълнени. Поради тази причина Комисията активира процедурата за „спиране на плащанията“, което дава на Литва допълнително време да изпълни тези ключови етапи, като същевременно държавата получава частично плащане от 542,3 милиона евро (нетно предварително финансиране), свързано с ключовите етапи, които са изпълнени задоволително. В резултат на обективни обстоятелства, свързани с повишаването на цените на енергията и строителните материали и ограниченията във веригата на доставки поради агресията на Русия срещу Украйна, Литва възнамерява да представи промени в плана, както и глава за REPowerEU за ускоряване на декарбонизацията на икономиката и намаляване на зависимостта от изкопаеми горива. В съответствие с член 14, параграф 6 от Регламент (ЕС) 2021/241 на 30 март 2023 г. Литва изрази намерението си да поиска 1 800 000 000 евро допълнителна подкрепа под формата на заем по линия на Механизма. Бързото включване на новата глава за REPowerEU в плана за възстановяване и устойчивост ще позволи да бъдат финансирани допълнителни реформи и инвестиции в подкрепа на стратегическите цели на Литва в областта на енергетиката и екологичния преход. Системното и ефективно участие на местните и регионалните власти, социалните партньори и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде важно за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, както и на други икономически политики и политики в областта на заетостта, които излизат извън рамките на този план, за да се гарантира широка ангажираност с цялостната програма на политиката.

- (30) През 2022 г. Комисията одобри всички програмни документи на Литва в областта на политиката на сближаване. Бързото изпълнение на програмите по линия на политиката на сближаване при взаимно допълване и полезно взаимодействие с плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU, е от ключово значение за осъществяване на екологичния и цифровия преход, повишаване на икономическата и социалната устойчивост и постигане на балансирано териториално развитие в Литва.
- (31) Освен икономическите и социалните предизвикателства, разгледани в плана за възстановяване и устойчивост и програмите на политиката на сближаване, Литва е изправена пред редица допълнителни предизвикателства, свързани със системата за здравеопазване, социалните услуги и социалните жилища, енергетиката и екологичния преход.
- (32) Резултатите от дейността на системата на здравеопазване в Литва показват една от най-ниските очаквани продължителности на живота в Съюза. Равнищата на смъртност, предотвратима чрез добро здравеопазване, в Литва остават високи в сравнение със средните за Съюза. В Литва има високо равнище на хоспитализации, които могат да бъдат избегнати, и най-висок процент на смъртност от самоубийство в Съюза. Това подчертава необходимостта от подобряване на ефективността на системата на здравеопазване и нуждата от въвеждане на повече превантивни мерки в литовското здравно обслужване. Предизвикателствата в сектора на здравното обслужване се изострят от недостига на работна ръка, несъответствията в уменията и неравномерното разпределение на медицинските специалисти, като всички тези фактори водят до ограничаване на достъпа до първично здравно обслужване. В плана за възстановяване и устойчивост на Литва са включени значими мерки, като реформа, насочена към преобразуване на болничната мрежа и спешната медицинска помощ, както и инвестиции в модернизиране на здравни заведения и в инфраструктура на клъстерни центрове за инфекциозни заболявания. Очаква се изпълнението на тези мерки да допринесе за преодоляването на някои от основните предизвикателства. Въпреки това, извън мерките, включени в плана за възстановяване и устойчивост, са необходими допълнителни усилия за по-нататъшно укрепване на първичната медицинска помощ и разширяване на здравната профилактика, включително и за засилване на устойчивостта на здравната система.

- (33) Планирането и предоставянето на социални услуги е възпрепятствано от неспособността на общините да ангажират в достатъчна степен неправителствените организации, а интегрирането на мерките за социално подпомагане и обучение в активните политики на пазара на труда, особено по отношение на безработните лица, все още е недостатъчно. Литва постигна известен напредък, като завърши пилотни проекти в определени общини относно предоставянето на интегрирани услуги за безработни лица, и към всички общини беше отправена препоръка от 2023 г. да прилагат методологията на тези проекти в своите програми за насърчаване на заетостта. Въпреки че това е стъпка в правилната посока, предстои оценка на нейното въздействие и са необходими допълнителни усилия. Планът за възстановяване и устойчивост включва значими мерки, като например реформа на схемата за минимален доход и на системата за данъчни облекчения, заедно с увеличаване на покритието на осигуряването за безработица. Очаква се изпълнението на тези мерки да допринесе за преодоляването на някои от основните предизвикателства в областта на социалната закрила. Въпреки това, извън мерките, включени в плана, са необходими допълнителни усилия за подобряване на планирането и предоставянето на социални услуги.
- (34) Достъпът до социални жилища в Литва е ограничен. Около 9 700 семейства (почти 19 000 души) са чакали да получат социално жилище в края на 2022 г., като средният срок на изчакване е 5,85 години. Общото качество на социалните жилища остава ниско. Въпреки че в Литва са предприети някои мерки за реформи, свързани със социалните жилища, включително въвеждане на правото за приоритизиране на семействата на самотни родители, увеличаване на допустимите граници на доходите и активите при оценка на допустимостта и добавяне на специални разпоредби в случай на национално извънредно положение или карантина, в момента липсва обща стратегия за справяне с хроничния недостиг и повишаване на качеството на социалните жилища.

- (35) След инвазията на Русия в Украйна Литва успешно се отказа от вноса на газ, петрол, електричество и въглища от Русия, като пренасочи вноса на енергия през терминала за втечен природен газ (ВПГ) в Клайпеда, нефтения терминал в Бутинге, новата междусистемна газопроводна връзка с Полша, подобрената междусистемна връзка с Латвия и съществуващите междусистемни електропроводни връзки с Полша, Латвия и Швеция. Потреблението на природен газ в Литва е намаляло с 41 % в периода между август 2022 г. и март 2023 г., в сравнение със средното потребление на газ за същия период през предходните пет години, което е над целта за намаляване от 15 %, определена в Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета¹⁵, най-вече поради спада в търсенето на газ от химическата промишленост в резултат на рязко нарастващите цени на енергията. Литва може да продължи да полага усилия за временно намаляване на търсенето на газ до 31 март 2024 г. съгласно Регламент (ЕС) 2023/706 на Съвета¹⁶. Въпреки това Литва продължава да бъде силно зависима от вноса за своите енергийни доставки. Около две трети от brutните нужди от електроенергия и почти целите нужди от петрол и газ на държавата се задоволяват чрез внос. Петролът и газът представляват три четвърти от енергийния микс на държавата.

¹⁵ Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета от 5 август 2022 г. относно координирани мерки за намаляване на търсенето на газ (ОВ L 206, 8.8.2022 г., стр. 1).

¹⁶ Регламент (ЕС) 2023/706 на Съвета от 30 март 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2022/1369 във връзка с продължаване на периода на намаляване на търсенето във връзка с мерките за намаляване на търсенето на газ, и за засилване на докладването и наблюдението на тяхното прилагане (ОВ L 93, 31.3.2023 г., стр. 1).

- (36) Голямото търсене на енергия се дължи на голям и остарял транспортен парк, недостатъчна експлоатация на обществения и железопътния транспорт, голям брой енергийно неефективни сгради и силно енергоемки промишлени отрасли. Преди енергийната криза 58 % от общото потребление на газ в Литва се падаше на промишления сектор. Допълнителни усилия за намаляване на енергоемкостта в тези сектори чрез насърчаване на трансформацията на промишлеността, включително чрез иновативни производствени процеси и по-нататъшно насърчаване на използването на възобновяеми енергийни източници, биха намалили зависимостта на Литва от вноса на енергия. Стимулите за избор на по-малко замърсяващи превозни средства остават недостатъчно ефективни в Литва, а системата за обществен транспорт е фрагментирана и страда от липса на координация. Следователно насърчаването на използването на по-малко замърсяващи транспортни средства остава приоритет. В същото време процентът на саниране на многофамилните сгради остава твърде нисък, за да се постигнат целите за неутралност по отношение на климата в сектора до 2050 г. Това показва необходимостта от усъвършенствани процедури и стимули за саниране и от предоставяне на подкрепа на частния сектор, насочена към повишаване на възможностите за изпълнение на проекти за саниране. Литва остава сред държавите с най-лоши резултати в Съюза по отношение на енергийната бедност, като ситуацията може да се влоши допълнително в случай на друго устойчиво увеличение на цените на енергията и ако продължат бавните темпове на саниране.
- (37) Литовската електроенергийна мрежа, подобно на тази на други балтийски държави членки, остава изложена на риск, тъй като е синхронизирана с електроенергийната мрежа BRELL. Регионалната синхронизация на електроенергийната мрежа с останалата част от Съюза напредва, но е необходимо да бъде завършена (планира се това да стане до 2025 г.). За тази цел е необходимо сътрудничество с Латвия и Естония. Литва увеличава вътрешното производство на електроенергия; предприети бяха стъпки за рационализиране на процедурите за издаване на разрешителни и за насърчаване на производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници, което доведе до големи увеличения на капацитета за производство на енергия от слънце и вятър между 2020 г. и 2021 г. Въпреки това е необходимо допълнително засилване на амбициите в областта на намаляването на емисиите на парникови газове, както и увеличаване на възобновяемите източници и енергийната ефективност, за да може Литва да се съобрази с целите на пакета „Подготвени за цел 55“.

- (38) Недостигът на работна ръка и умения в сектори и професии, които са от ключово значение за екологичния преход, включително производството, внедряването и поддръжката на технологии с нулеви нетни емисии, създава пречки пред прехода към икономика с нулеви нетни емисии. Висококачествените системи за образование и обучение, които отговарят на променящите се нужди на пазара на труда, и целенасочените мерки за повишаване на квалификацията и за преквалификация са от ключово значение за намаляване на недостига на умения и насърчаване на приобщаването и пренасочването на работната сила. За да се отключи неоползотвореното предлагане на работна ръка, тези мерки трябва да бъдат достъпни, по-специално за физическите лица и в секторите и регионите, които са най-силно засегнати от екологичния преход. Процентът на свободните работни места в повечето ключови сектори се е увеличил след 2015 г., като например в строителството (от 0,8 % до 1,5 % през 2021 г.) и в производството (от 1,4 % до 1,8 % през 2021 г.). През 2021 г. процентът обаче все още беше под средния за Съюза — съответно 3,6 % и 1,9 %. През последните години в Литва беше отчетен недостиг на работна ръка в 28 професии, които изискват специфични умения или знания за екологичния преход. По-специално недостигът на работна ръка беше отчетен като фактор, ограничаващ производството в промишлеността и строителството през 2022 г.
- (39) С оглед на оценката на Комисията Съветът разгледа програмата за стабилност за 2023 г., като становището му¹⁷ е изразено в препоръка 1.

¹⁷ Съгласно член 5, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 1466/97.

(40) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз, Съветът препоръчва на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за: i) запазване на устойчивостта на обслужването на дълга и въздържане от широка подкрепа за съвкупното търсене през 2023 г., по-добро насочване на фискалните мерки, предприети за смекчаване на въздействието на високите цени на енергията, и обмисляне на подходящи начини за прекратяване на подкрепата при намаляване на натиска върху цените на енергията; ii) поддържане на високо равнище на публичните инвестиции и насърчаване на частните инвестиции в подкрепа на екологичния и цифровия преход; iii) подкрепа за промените в заплащането, които смекчават загубата на покупателна способност, като същевременно се ограничават вторичните ефекти върху инфлацията, допълнително подобряване на активните политики по заетостта и преодоляване на недостига на умения; iv) подобряване на бизнес средата и гарантиране, че енергийната подкрепа за дружествата е икономически ефективна, временна и насочена към жизнеспособни предприятия, както и че запазва стимулите за екологичния преход; и v) запазване на макрофинансовата стабилност и наблюдение на рисковете, като същевременно продължава работата по завършването на банковия съюз. За Литва препоръки 1, 2, 3 и 4 допринасят за изпълнението на първата, втората и третата препоръка, изложени в Препоръката от 2023 г. относно еврозоната,

ПРЕПОРЪЧВА на Литва да предприеме през 2023 г. и 2024 г. следните действия:

1. Възможно най-скоро през 2023 г. и 2024 г. да прекрати постепенно действащите извънредни мерки за енергийна подкрепа, като използва свързаните с това икономии за намаляване на бюджетния дефицит. Ако нови увеличения на цените на енергията наложат предприемането на нови или продължаващи мерки за подкрепа — да гарантира, че тези мерки за подкрепа са насочени към закрила на уязвимите домакинства и предприятия, че са фискално достъпни и че запазват стимулите за икономии на енергия.

Като поддържа стабилна фискална позиция през 2024 г., да запази финансираните на национално равнище публични инвестиции и да гарантира, че безвъзмездните средства по Механизма и другите фондове на Съюза се усвояват ефективно, по-специално с цел насърчаване на екологичния и цифровия преход.

За периода след 2024 г. да продължи да извършва инвестициите и реформите, водещи до по-висок устойчив растеж, и да запази разумна средносрочна фискална позиция.

Да увеличи адекватността на здравното обслужване и социалната закрила и да подобри общофункционалното управление на държавата.

2. Да продължи стабилното изпълнение на своя план за възстановяване и устойчивост и да завърши бързо главата за REPowerEU с цел своевременно започване на изпълнението ѝ. Да пристъпи към бързо изпълнение на програмите по линия на политиката на сближаване при тясно взаимно допълване и полезно взаимодействие с плана за възстановяване и устойчивост.
3. Да укрепи първичната медицинска помощ и да разшири превантивните грижи с цел, наред с другото, да се засили устойчивостта на системата за здравеопазване. Да подобри планирането и предоставянето на социални услуги. Да подобри достъпа до социални жилища и тяхното качество.

4. Допълнително да намали зависимостта от изкопаеми горива и вносна енергия чрез ускоряване на внедряването на възобновяеми енергийни източници, по-специално чрез осигуряване на достатъчен капацитет и достъп до мрежата, осигуряване на трансформация и декарбонизация на промишленото производство и увеличаване на използването на обществен и устойчив транспорт, както и чрез подобряване на енергийната ефективност на сградите с оглед, наред с другото, на намаляване на енергийната бедност. Да осигури достатъчен капацитет на междусистемните електропреносни връзки, за да се повиши сигурността на енергийните доставки, като продължи навременната синхронизация с електроенергийната мрежа на Съюза. Да увеличи усилията на политиката, насочени към предоставянето и придобиването на уменията и компетентностите, необходими за екологичния преход.

Съставено в Брюксел на [...] година.

За Съвета
Председател
